

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MACIEJA SZPUNARA
od 27. listopada 2020.¹

Predmet C-453/19 P

**Deutsche Lufthansa AG
protiv**

Europske komisije

„Žalba – Državne potpore – Pojedinačne potpore – Odluka kojom se mjere u korist zračne luke Frankfurt-Hahn kvalificiraju kao državne potpore spojive s unutarnjim tržištem i kojom se utvrđuje nepostojanje državne potpore u korist zračnih prijevoznika korisnika te zračne luke – Nedopuštenost tužbe za poništenje – Osobni utjecaj – Djelotvorna sudska zaštita”

I. Uvod

1. Dopuštenost tužbi za poništenje odluke Europske komisije u području državnih potpora, koje je podnio konkurent korisnika mjere o kojoj je riječ, predmet je brojnih sporova. Ova žalba to potvrđuje, ako za tim još ima potrebe.
2. Žalitelj, društvo Deutsche Lufthansa AG, zahtijeva od Suda da poništi presudu Općeg suda Europske unije od 12. travnja 2019., Deutsche Lufthansa/Komisija (T-492/15; u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2019:252), kojom je taj sud proglasio nedopuštenom njegovu tužbu za poništenje Odluke Komisije (EU) 2016/789 od 1. listopada 2014. o državnoj potpori SA.21121 (C 29/08) (ex NN 54/07) koju je provela Njemačka u vezi s financiranjem Zračne luke Frankfurt Hahn i financijskim odnosima između te zračne luke i društva Ryanair (SL 2016., L 134, str. 46.; u daljnjem tekstu: sporna odluka).
3. U skladu sa zahtjevom Suda, ovo će se mišljenje ograničiti na analizu četvrtog do šestog dijela prvog žalbenog razloga koji se odnose na ocjenu osobnog utjecaja na žalitelja u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a.

II. Okolnosti spora i sporna odluka

4. Okolnosti spora podrobno su iznesene u pobijanoj presudi na koju se u tom pogledu upućuje². Elementi koji su ključni i nužni za razumijevanje ovog mišljenja mogu se sažeti na sljedeći način.
5. Žalitelj je zračni prijevoznik sa sjedištem u Njemačkoj čija je glavna djelatnost prijevoz putnika.

¹ Izvorni jezik: francuski

² Točke 1. do 33. pobijane presude

6. Zračna luka Frankfurt Hahn (Njemačka) nalazi se na području Landa Rheinland-Pfalz (savezna zemlja Porajnje-Falačka; u daljnjem tekstu: savezna zemlja), otprilike 115 km od zračne luke Frankfurt na Majni (Njemačka), žaliželjeve prve bazne zračne luke. Ona je od 1. travnja 1995. u vlasništvu društva Holding Unternehmen Hahn GmbH & Co. KG, javno-privatnom partnerstvu u kojem je sudjelovala savezna zemlja i kojom upravlja društvo Flughafen Hahn GmbH & Co. KG Lautzenhausen (u daljnjem tekstu: društvo Flughafen Hahn). Od 1. siječnja 1998. društvo Flughafen Hahn u većinskom je vlasništvu Flughafen Frankfurt/Main GmbH (u daljnjem tekstu: društvo Fraport), društva koje upravlja i rukovodi zračnom lukom Frankfurt na Majni.

7. Tijekom 1999. društvo Flughafen-Hahn sklopilo je s društvom Ryanair Ltd (koje je postalo Ryanair DAC, u daljnjem tekstu: društvo Ryanair) ugovor za razdoblje od pet godina o iznosu pristojbi zračnih luka koje je društvo Ryanair trebalo platiti. Taj je sporazum stupio na snagu 1. travnja 1999. (u daljnjem tekstu: ugovor s društvom Ryanair iz 1999.).

8. Te su iste godine savezna zemlja i društvo Fraport sklopili ugovor o prijenosu dobiti i gubitka u skladu s kojim se društvo Fraport obvezalo pokriti gubitke društva Flughafen Hahn u zamjenu za isključivo pravo na dobit koju je potonje ostvarilo. Ugovor o prijenosu dobiti i gubitka stupio je na snagu 1. siječnja 2001.

9. Nakon toga su društva Holding Unternehmen Hahn & Co. i Flughafen Hahn spojeni u društvo Flughafen Hahn GmbH (koje je postalo društvo Flughafen Frankfurt-Hahn GmbH; u daljnjem tekstu: društvo FFHG), čijih je 26,93 % kapitala u vlasništvu savezne zemlje, a 73,07 % u vlasništvu društva Fraport.

10. Dana 11. lipnja 2001. društvo Fraport izašlo je na burzu te je 29,71 % njegovih dionica prodano privatnim dioničarima, dok su preostale dionice ostale vlasništvo javnih dioničara.

11. Između prosinca 2001. i siječnja 2002., društvo Fraport i savezna zemlja pristupili su povećanju kapitala društva FFHG u iznosu od 27 milijuna eura koji su upisali društvo Fraport i savezna zemlja u visini od 19,7 milijuna odnosno 7,3 milijuna eura. To povećanje kapitala bilo je namijenjeno financiranju dijela hitnih programa za poboljšanje infrastrukture zračne luke.

12. Dana 14. veljače 2002. ugovor s društvom Ryanair iz 1999. zamijenjen je novim ugovorom (u daljnjem tekstu: ugovor s društvom Ryanair iz 2002.).

13. Iste su godine, društvo Fraport, savezna zemlja, društvo FFHG i Land Hessen (Njemačka) ugovorili da će Land Hessen postati treći dioničar društva FFHG u slučaju da povećanje kapitala postane nužno.

14. Sporazum dioničara u tu je svrhu potpisan tijekom 2005. između društva Fraport, savezne zemlje i Landa Hessen u skladu s kojim se treba provesti povećanje kapitala društva FFHG u iznosu od 19,5 milijuna eura. Između 2004. i 2009. društvo Fraport, savezna zemlja i Land Hessen unijeli su, redom, 10,21 milijun eura, 540 000 eura i 8,75 milijuna eura u društvo FFHG. Savezna zemlja i Land Hessen obvezali su se, osim toga, unijeti, svaki, dodatnih 11,25 milijuna eura, kao rezervu kapitala.

15. Nakon tog povećanja kapitala (u daljnjem tekstu: povećanje kapitala iz 2004.) društvo Fraport postalo je vlasnik 65 %, a savezna zemlja i Land Hessen svaki po 17,5 % udjela društva FFHG.

16. Sporazumom dioničara predviđeno je, osim toga, da će društvo Fraport, savezna zemlja i Land Hessen pokriti svaki nov dug društva FFHG razmjerno svojim udjelima u kapitalu društva FFHG i da se treba sklopiti novi ugovor o prijenosu dobiti i gubitka do 2014. (u daljnjem tekstu: ugovor o prijenosu dobiti i gubitka iz 2004.). Taj je ugovor sklopljen 5. travnja 2004. i stupio je na snagu 2. lipnja 2004.

17. Između 1997. i 2004. savezna zemlja je uplatila društvu Frankfurt Hahn, a potom društvu FFHG izravna bespovratna sredstva.

18. Savezna zemlja je, osim toga, uspostavila kompenzacijski mehanizam u korist društva FFHG za sigurnosne kontrole, za koje savezna zemlja naplaćuje pristojbe za sigurnost u zračnim lukama za sve odlazne putnike iz zračne luke Frankfurt Hahn. Savezna zemlja je s potonjom podugovorila provedbu kontrola u zračnoj luci i na nju prenijela cijeli prihod od pristojbe za sigurnost.

19. Ugovor s društvom Ryanair iz 2002. izmijenjen je 4. studenoga 2005.

20. Između 2003. i 2006. Komisija je zaprimila veći broj pritužbi koje su se odnosile na navodne državne potpore koje su društvo Fraport, savezna zemlja i Land Hessen dodijelili društvima Ryanair i FFHG.

21. Dana 17. lipnja 2008., nakon prepiske sa Saveznom Republikom Njemačkom, Komisija je pokrenula službeni istražni postupak predviđen člankom 88. stavkom 2. Ugovora o EZ-u (koji je postao članak 108. stavak 2. UFEU-a) za državne potpore u pogledu financiranja zračne luke Frankfurt Hahn i njezinih odnosa s društvom Ryanair.

22. Društvo Fraport je saveznoj zemlji 31. prosinca 2008. prodalo sve svoje dionice u društvu FFHG, tako da je savezna zemlja od tada držala većinski udjel od 82,5 % u društvu FFHG, a preostalih 17,5 % ostalo je u vlasništvu Landa Hessena, te je raskinut ugovor o prijenosu dobiti i gubitka iz 2004. godine.

23. Komisija je 13. srpnja 2011. pokrenula drugi službeni istražni postupak u pogledu mjera financiranja društva FFHG donesenih između 2009. i 2011. Stoga su usporedno postojala dva postupka.

24. Komisija je 1. listopada 2014. donijela spornu odluku. U toj je odluci Komisija zaključila da državna potpora koju je Njemačka provela putem povećanja kapitala društva FFHG koje su upisali društvo Fraport i savezna zemlja između prosinca 2001. i siječnja 2002., povećanja kapitala iz 2004. i izravnih bespovratnih sredstava koja je savezna zemlja uplatila Flughafen Hahn a potom društvu FFHG između 1997. i 2004. jest u skladu s unutarnjim tržištem. Ona je, usto, zaključila da povećanje kapitala iz 2004. od strane društva Fraport i ugovor o prijenosu dobiti i gubitka iz 2004. nisu potpore u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Naposljetku je zaključila da ugovor s društvom Ryanair iz 1999., ugovor s društvom Ryanair iz 2002. i izmjena ugovora s društvom Ryanair iz 2002. sklopljena 4. studenoga 2005. nisu državne potpore u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

III. Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

25. Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 26. kolovoza 2015. žalitelj je pokrenuo postupak za poništenje sporne odluke u prilog kojoj je istaknuo sedam tužbenih razloga, od kojih se prvi temelji na postupovnoj pogrešci; drugi i treći na pogreškama u ocjeni činjenica; četvrti na očitim proturječjima u spornoj odluci, te peti do sedmi na povredama članka 107. UFEU-a.

26. Pobijanom presudom Opći je sud odbacio tužbu kao nedopuštenu u dijelu u kojem se odnosila na pojedinačne mjere u korist zračne luke Frankfurt-Hahn i društva Ryanair, koje su jedine relevantne za potrebe ovog mišljenja.

IV. Zahtjevi koje su stranke podnijele i postupak pred Sudom

27. Zahtjevom podnesenim tajništvu Suda 13. lipnja 2019. žalitelj od Suda zahtijeva da:

- ukine pobijanu presudu;
- utvrdi da je tužba dopuštena i osnovana;
- prihvati zahtjeve podnesene u prvom stupnju i poništi spornu odluku;
- podredno, vrati predmet Općem sudu na ponovno suđenje, i
- naloži Komisiji snošenje troškova.

28. Komisija i savezna zemlja od Suda zahtijevaju da:

- odbije žalbu i
- naloži žalitelju snošenje troškova.

29. Društvo Ryanair od Suda zahtijeva da:

- odbije žalbu;
- podredno, vrati predmet Općem sudu na ponovno suđenje, i
- naloži žalitelju snošenje troškova.

30. Rasprava nije održana.

V. Analiza

31. U okviru svojeg prvog žalbenog razloga žalitelj tvrdi da je presudivši da je tužba nedopuštena u dijelu u kojem je usmjerena protiv dijela sporne odluke koji se odnosi na pojedinačne mjere potpore u korist društava FFHG i Ryanair Opći sud povrijedio članak 263. četvrti stavak UFEU-a i članak 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

32. Konkretnije, četvrtim do šestim dijelom prvog žalbenog razloga, koji su podredno podneseni, žalitelj osporava rasuđivanje Općeg suda i zaključak prema kojem on nije u dovoljnoj mjeri dokazao da postoji osobni utjecaj na njega u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a.

33. Uvodno ću iznijeti određena opažanja glede pravila o dopuštenosti tužbi koje su konkurenti podnijeli protiv odluka Komisije u području državnih potpora koje su donesene po okončanju službenog istražnog postupka predviđenog u članku 108. stavku 2. UFEU-a. Potom ću, s obzirom na ova opažanja, proučiti argumente koje je žalitelj iznio u prilog četvrtom do šestom dijelu prvog žalbenog razloga.

A. Pravila o dopuštenosti tužbi za poništenje koje su podnijeli konkurenti u području državnih potpora

34. Od stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, članak 263. četvrti stavak UFEU-a predviđa dva slučaja u kojima se aktivna procesna legitimacija priznaje fizičkoj ili pravnoj osobi za podnošenje tužbe protiv akta Unije čiji ona nije adresat: kada se taj akt izravno i osobno odnosi na nju i kada se radi o regulatornom aktu koji ne podrazumijeva provedbene mjere, ako se on odnosi izravno na nju³.

35. Iako je Sud nedavno presudio da se odluka Komisije o programu potpora može, osobito u pogledu konkurenta ili korisnika tog programa, smatrati regulatornim aktom koji ne podrazumijeva provedbene mjere⁴, olakšavajući stoga podnošenje tužbe za poništenje te vrste odluka, isto se rasuđivanje ne može primijeniti na Komisijine odluke o pojedinačnim mjerama⁵.

36. Dok se u tim okolnostima i shematski treće osobe mogu, pod uvjetom da dokažu da postoji osobni utjecaj na njih, podnijeti tužbu protiv Komisijine odluke o općem programu, one moraju još dokazati da postoji osobni utjecaj na njih kada se sporna odluka odnosi na pojedinačne mjere.

37. Prema ustaljenoj sudskoj praksi, subjekti koji nisu adresati odluke mogu tvrditi da se ona na njih osobno odnosi u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a samo ako ta odluka na njih utječe zbog određenih osobina koje su im svojstvene ili zbog činjenične situacije koja ih razlikuje od bilo koje druge osobe, izdvajajući ih uslijed toga pojedinačno na istovrstan način poput osoba kojima je odluka upućena⁶.

38. U tom pogledu, kada u području državnih potpora tužitelj osporava Komisijinu odluku da ne pokrene službeni istražni postupak predviđen u članku 108. stavku 2. UFEU-a, tako da osigura zaštitu postupovnih prava koja on izvodi iz te odredbe, samo svojstvo zainteresirane strane u smislu članka 108. stavka 2. UFEU-a i članka 1. točke (h) Uredbe (EZ) br. 659/1999⁷, dovoljno je da je pojedinačno izdvoji na istovrstan način poput osoba kojima je sporna odluka upućena⁸.

39. To, naprotiv, nije slučaj kada je predmet tužbe osporavanje osnovanosti Komisijine odluke u području državnih potpora: samo svojstvo zainteresirane strane – i, dakle, konkurenta – nije dovoljno da se utvrdi osobni utjecaj. Žalitelj mora tako dokazati da ima poseban status u smislu sudske prakse navedene u točki 37. ovog mišljenja, bez obzira na to je li predmetna odluka donesena po okončanju prethodne faze ispitivanja predviđene u članku 108. stavku 3. UFEU-a ili po okončanju službenog istražnog postupka predviđenog u članku 108. stavku 2. UFEU-a.

40. Presuda Cofaz i dr./Komisija⁹ omogućila je prvi put da se objasni ono što takav zahtjev podrazumijeva glede tužbi u području državnih potpora koje su konkurenti podnijeli. U toj je presudi Sud presudio da je sudjelovanje tužitelja u upravnom postupku pred Komisijom element koji treba uzeti u obzir u okviru ispitivanja osobnog utjecaja na njega, „*ako je, međutim, na [njegov] položaj na tržištu bitno utjecala mjera potpore koja je predmet navedene odluke*”¹⁰.

3 U vezi s tom problematikom vidjeti, Biernat, S., „Dostęp osób prywatnych do sądów unijnych po Traktacie z Lizbony (w świetle pierwszych orzeczeń)”, *Europejski Przegląd Sądowy*, 2014., br. 1, str. 12. i sljedeće.

4 Presuda od 6. studenoga 2018., Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija, Komisija/Scuola Elementare Maria Montessori i Komisija/Ferracci (C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873)

5 Jer se odluka koja se odnosi na pojedinačnu potporu ne može, za razliku od onih koje se odnose na program potpora, smatrati aktom opće primjene i, dakle, regulatornim aktom.

6 Presude od 15. srpnja 1963., Plaumann/Komisija (25/62, EU:C:1963:17, str. 223.), od 22. studenoga 2007., Sniace/Komisija (C-260/05 P, EU:C:2007:700, t. 53.), i od 9. srpnja 2009., 3F/Komisija (C-319/07 P, EU:C:2009:435, t. 29.)

7 Uredba Vijeća od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 93. Ugovora o EZ-u (SL 1999., L 83, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 16.)

8 Presuda od 24. svibnja 2011., Komisija/Kronoply i Kronotex (C-83/09 P, EU:C:2011:341, t. 48.)

9 Presuda od 28. siječnja 1986. (169/84, EU:C:1986:42)

10 Presuda od 28. siječnja 1986., Cofaz i dr./Komisija (169/84, EU:C:1986:42, t. 25.). Moje isticanje

41. Drukčije rečeno, osobni utjecaj na konkurenta, koji podnese tužbu radi osporavanja osnovanosti Komisijine odluke u području državnih potpora, uvjetovan je dokazom o bitnom utjecaju na njegov položaj na tržištu. Sud je kasnije potvrdio da je taj uvjet bitna pretpostavka koja omogućuje da se utvrdi osobni utjecaj, dok tužiteljevo sudjelovanje u upravnom postupku nije nužna pretpostavka za dokazivanje osobnog utjecaja na konkurenta¹¹ nego „element koji je relevantan”¹² u tom pogledu.

42. Opći sud i Sud također sustavno provjeravaju, prilikom proučavanja dopuštenosti tužbe, bitan utjecaj na položaj na tržištu konkurenta koji je podnio tužbu radi osporavanja osnovanosti Komisijine odluke u području državnih potpora.

43. Iako je sudska praksa s tim u vezi od tada ustaljena, ona nije, međutim, jasna glede tumačenja pretpostavke koja se odnosi na *bitan* utjecaj na konkurentski položaj tužitelja, osobito što se tiče načina i standarda dokazivanja koji su potrebni da se isti utvrdi.

44. Naime, dok su Sud i Opći sud prvo prihvatili fleksibilniju ocjenu te pretpostavke, mora se ustvrditi da ta tendencija u sudskoj praksi postoji od sada usporedno s novom i restriktivnijom tendencijom u sudskoj praksi Općeg suda čiji je učinak taj da se većina tužbi podnesenih od strane konkurenata korisnika mjere proglašava nedopuštenom zbog nepostojanja *bitnog* utjecaja na njihov konkurentski položaj.

1. Izvorno fleksibilna ocjena pretpostavke koja se odnosi na bitan utjecaj na tužiteljev položaj na tržištu

45. Kao prvo, Sud je od presude Cofaz i dr./Komisija¹³, pojašnjavao da dokazivanje bitnog utjecaja na tužiteljev položaj na tržištu ne znači da se Sud mora odrediti prema konkurentskim odnosima između tužitelja i poduzetnika korisnika, nego je samo nužno da tužitelj uputi „na prikladan način na razloge zbog kojih bi Komisijina odluka mogla povrijediti njegove legitimne interese bitno utječući na [njegov] položaj na predmetnom tržištu”¹⁴.

46. Na toj se osnovi u sudskoj praksi, koja je slijedila presudu Cofaz i dr./Komisija¹⁵ redovito prihvaća da se pretpostavka koja se odnosi na bitan utjecaj na tužiteljev položaj na tržištu može ispuniti. Tako su Sud i Opći sud često priznavali postojanje tog bitnog utjecaja ako je tužitelj bio izravan konkurent poduzetnika korisnika potpore na tržištu na kojem je postojalo malo gospodarskih subjekata¹⁶, pri čemu se pojašnjava da, ako se takav utjecaj dokaže, činjenica da se neodređeni broj konkurenata može pozvati na sličan utjecaj ne može spriječiti da se prizna osobni utjecaj na tužitelja¹⁷.

47. Bitan utjecaj na tužiteljev konkurentski položaj ne proizlazi, dakle, iz temeljite analize različitih konkurentskih odnosa na predmetnom tržištu na temelju kojih se precizno može utvrditi opseg utjecaja na njegov konkurentski položaj, nego, u načelu, iz utvrđenja *prima facie* da dodjela mjere na koju se odnosi Komisijina odluka dovodi do bitnog utjecaja na taj položaj.

11 Presuda od 22. studenoga 2007., Sniace/Komisija (C-260/05 P, EU:C:2007:700, t. 57.)

12 Presuda od 22. studenoga 2007., Sniace/Komisija (C-260/05 P, EU:C:2007:700, t. 56.)

13 Vidjeti presudu od 28. siječnja 1986. (169/84, EU:C:1986:42, t. 28.).

14 Vidjeti također presude od 22. studenog 2007., Španjolska/Lenzing (C-525/04 P, EU:C:2007:698, t. 41.), i od 22. studenoga 2007., Sniace/Komisija (C-260/05 P, EU:C:2007:700, t. 60.).

15 Presuda od 28. siječnja 1986. (169/84, EU:C:1986:42)

16 Vidjeti, među ostalim, presude od 27. travnja 1995., ASPEC i dr./Komisija (T-435/93, EU:T:1995:79, t. 65. i sljedeće), od 27. travnja 1995., AAC i dr./Komisija (T-442/93, EU:T:1995:80, t. 50. i sljedeće), od 22. listopada 1996., Skibsværftsforeningen i dr./Komisija (T-266/94, EU:T:1996:153, t. 46.), i od 5. studenog 1997., Ducros/Komisija (T-149/95, EU:T:1997:165, t. 42.). Sud je potvrdio tu sudsku praksu presudom od 22. studenoga 2007., Španjolska/Lenzing (C-525/04 P, EU:C:2007:698, t. 37.).

17 Presuda od 22. prosinca 2008., British Aggregates/Komisija (C-487/06 P, EU:C:2008:757, t. 56.)

48. Sud je tako presudio da se pretpostavka koja se odnosi na bitan utjecaj na tužiteljev konkurentski položaj na tržištu može ispuniti, ako on podnese elemente na temelju kojih se može dokazati da predmetna mjera *može* bitno utjecati na njegov položaj na tržištu¹⁸.

49. Kao drugo, elementi koji su u sudskoj praksi prihvaćeni za utvrđivanje takvog bitnog utjecaja također potvrđuju izvorno fleksibilnu ocjenu te pretpostavke.

50. Tako iz sudske prakse proizlazi da se o tom bitnom utjecaju ne mora nužno zaključiti iz elemenata kao što su znatno smanjenje prometa, nezanemarivi financijski gubici ili pak znatno smanjenje udjela na tržištu nakon dodjele dotične potpore. Bitan utjecaj na tužiteljev položaj na tržištu može se također utvrditi podnošenjem dokaza, među ostalim, o gubitku zarade ili o manje povoljnom razvoju od onog do kojeg bi došlo da takve potpore nema. Usto, intenzitet ugrožavanja tužiteljeva položaja na tržištu može se razlikovati ovisno o velikom broju čimbenika, osobito o strukturi predmetnog tržišta ili naravi predmetne potpore. Dokazivanje bitnog ugrožavanja položaja konkurenta na tržištu ne bi se stoga moglo ograničiti na dokaz o suženom broju elemenata koji upućuju na pogoršanje tužiteljeva gospodarskog ili financijskog uspjeha¹⁹.

51. Unatoč tim načelima koja se ustaljeno navode u sudskoj praksi, velika je većina tužbi, koje su Općem sudu podnijeli konkurenti korisnika potpore i kojima se nastoji osporiti osnovanost Komisijine odluke, od tada proglašena nedopuštenom zbog toga što tužitelji nisu uspjeli dokazati da postoji bitan utjecaj na njihov položaj na tržištu²⁰. Tako se u novije vrijeme, osobito u sudskoj praksi Općeg suda, strože ocjenjuje pretpostavka koja se odnosi na bitan utjecaj na tužiteljev položaj.

2. Razvoj restriktivne ocjene o pretpostavci koja se odnosi na bitan utjecaj na konkurentov položaj na tržištu

52. Prema toj tendenciji u sudskoj praksi, bitan utjecaj na položaj na tržištu konkurenta korisnika predmetne mjere može se utvrditi samo ako on uspije dokazati „osobitost” svojeg konkurentskog položaja, to jest da ta mjera utječe na njega više nego na druge konkurente korisnika²¹. Drugim riječima, bitan utjecaj na tužiteljev konkurentski položaj ne ocjenjuje se samo s obzirom na utjecaj koji razmatrana mjera može imati samo na tužiteljev položaj na određenom tržištu, nego se ocjenjuje usporedbom s utjecajem na konkurentski položaj drugih konkurenata korisnika.

53. U tim okolnostima, činjenica da na konkurentski položaj drugog konkurenta predmetna mjera potencijalno može toliko utjecati kao i na položaj tužitelja dovoljna je za isključiti mogućnost da se Komisijina odluka glede te mjere osobno odnosi na potonjeg.

18 Presuda od 22. prosinca 2008., British Aggregates/Komisija (C-487/06 P, EU:C:2008:757, t. 38.)

19 Presude od 22. studenoga 2007., Španjolska/Lenzing (C-525/04 P, EU:C:2007:698, t. 34. i 35.), od 22. prosinca 2008., British Aggregates/Komisija (C-487/06 P, EU:C:2008:757, t. 53.), od 12. lipnja 2014., Sarc/Komisija (T-488/11, neobjavljena, EU:T:2014:497, t. 36.), i od 5. studenoga 2014., Vtesse Networks/Komisija (T-362/10, EU:T:2014:928, t. 40.)

20 Među najvažnijim predmetima treba izdvojiti, među ostalim, rješenje od 27. svibnja 2004., Deutsche Post i DHL/Komisija (T-358/02, EU:T:2004:159), presudu od 10. veljače 2009., Deutsche Post i DHL International/Komisija (T-388/03, EU:T:2009:30), od 22. lipnja 2016., Whirlpool Europe/Komisija (T-118/13, EU:T:2016:365), i od 11. srpnja 2019., Air France/Komisija (T-894/16, EU:T:2019:508). Ta je sudska praksa navela neke autore da dokaz o bitnom utjecaju na tužiteljev konkurentski položaj okvalificiraju kao „probatio diabolica” i propituju njegovu usklađenost s člankom 47. Povelje. Vidjeti de Moncuit, A., i Signes de Mesa, J. I., *Droit procédural des aides d'État*, 1. izd., 2019., Bruylant, Bruxelles, str. 162., i Thomas, S., „Le rôle des concurrents dans les procédures judiciaires concernant des régimes d'aides d'État ou des aides individuelles. Montessori: le début d'une révolution?”, *Revue des affaires européennes*, 2019., br. 2, str. 264.

21 Presuda od 10. veljače 2009., Deutsche Post i DHL International/Komisija (T-388/03, EU:T:2009:30, t. 38.)

54. Iz toga proizlazi da od tada Opći sud nameće osobito visok standard dokazivanja glede elemenata koji se mogu podnijeti radi utvrđivanja postoji li bitan utjecaj na konkurentski položaj na tržištu. Tako je Opći sud presudio da pretpostavka koja se odnosi na bitan utjecaj na tužitelja nije ispunjen kada se ne može utvrditi je li tužitelj bio *spremniji* od prosjeka drugih konkurenata pridobiti oslobođenu potražnju nastalu nestankom poduzetnika korisnika mjere s tržišta, tako da tužitelj nije dokazao da je pretrpio vrlo velik gubitak zarade *u odnosu na druge konkurente*²².

55. Isto tako, Opći je sud smatrao da iako predmetna mjera može dovesti do ograničenja tužiteljeve djelatnosti na tržištu, to ne dopušta da se utjecaj na tužiteljev položaj na tržištu okvalificira kao „bitan”, jer nije dokazano da se njegova situacija *razlikuje od one drugih konkurenata*²³.

56. Usto proizlazi da je tužitelju naravno teže dokazati veći utjecaj na svoj konkurentski položaj nego na položaj drugih konkurenata, jer raspolaže, ako se takav kriterij primjenjuje, malim brojem elemenata o točnom položaju svojih konkurenata na predmetnom tržištu.

57. Slijedom toga mi se takva struja sudske prakse čini prekomjerno restriktivnom i neusklađenom sa sudskom praksom Suda²⁴. Ovo važi tim više što, prema mojem mišljenju, činjenica obvezivanja tužitelja da, uspoređujući svoju situaciju sa situacijama drugih konkurenata na tržištu, dokaže da na njegov položaj određena mjera najviše utječe, znači preoblikovanje kriterija. Prema tom rasuđivanju, preuveličanom do krajnjih granica, pretpostavka koja se odnosi na bitan utjecaj na njihov položaj na tržištu ne može se ispuniti kada jedna mjera potpore utječe na dva subjekta, i to iako je predmetna mjera mogla bitno utjecati na svaki subjekt razmatran pojedinačno.

58. Smatram da nepostojanje bitnog utjecaja na položaj na tržištu drugih konkurenata ne može biti kriterij koji omogućava da se utvrdi da postoji bitan utjecaj na tužitelja²⁵. Irelevantno je uspoređivanje situacije svih konkurenata koji postoje na predmetnom tržištu. Bitan utjecaj na njegov konkurentski položaj jest element svojstven tužitelju koji se mora ocijeniti samo u odnosu na njegov položaj na tržištu prije dodjele mjere koja je predmet sporne odluke ili u odnosu na taj položaj u slučaju da ta mjera nije dodijeljena.

3. Dokaz o bitnom utjecaju na konkurentov položaj na tržištu

59. Zbog praktičnosti mislim da radi ispunjavanja te pretpostavke tužitelj prije svega mora, neovisno o tome radi li se o pogoršanju njegova uspjeha ili gubitku zarade, dokazati da je postojao bitan utjecaj na njegov položaj na tržištu, i to raznovrsnim elementima koji se razlikuju ovisno u slučaju²⁶.

60. Dokazivanje bitnog ugrožavanja pretpostavlja, potom, da je tužitelj konkretizirao tržište na kojem se, s jedne strane, on nalazi u odnosu tržišnog natjecanja s korisnikom mjere, te na kojem, s druge strane, on smatra da je postojao utjecaj na njegov konkurentski položaj. U tom pogledu elementi koji se odnose na strukturu tržišta zasigurno su relevantni za utvrđivanje važnosti utjecaja na tužiteljevu situaciju, jer on može varirati, među ostalim, ovisno o veličini tog tržišta²⁷.

22 Presuda od 22. lipnja 2016., Whirlpool Europe/Komisija (T-118/13, EU:T:2016:365, t. 52.)

23 Presuda od 11. srpnja 2019., Air France/Komisija (T-894/16, EU:T:2019:508, t. 61. i 68.)

24 Vidjeti t. 46. ovog mišljenja i presudu od 22. prosinca 2008., British Aggregates/Komisija (C-487/06 P, EU:C:2008:757, t. 56.). S tim u vezi vidjeti također, Creve, B. A., „Locus Standi Requirements for Annulment Actions by Competitors: The Resurfacing ‚Unique Position Test’ Ought to Be Discarded”, *European State Aid Law Quarterly*, 2014., svezak 13., br. 2, str. 233.

25 Takvo nepostojanje utjecaja na druge konkurente može samo biti naznaka za činjenicu da predmetna mjera doista bitno utječe na tužitelja.

26 Vidjeti t. 50. ovog mišljenja.

27 Presuda od 5. studenoga 2014., Vtesse Networks/Komisija (T-362/10, EU:T:2014:928, t. 41.)

61. Naglašavam da nepreciznosti glede strukture tržišta, broja postojećih konkurenata i njihovih odnosnih tržišnih udjela ne mogu, s druge strane, automatski podrazumijevati da tužitelj nije dokazao da predmetna mjera bitno utječe na njegov položaj na tom tržištu. Naime, takav utjecaj može također proizlaziti iz drugih okolnosti, a ne samo iz same promjene tržišnih udjela raznih konkurenata²⁸.

62. Tužitelj mora, naposljetku, dokazati da je mjera na koju se odnosi sporna Komisijina odluka jedan od uzroka ugrožavanja njegova konkurentskog položaja. U tom pogledu naglašavam da uzročna veza koju je nužno utvrditi – kako bi se dokazalo da predmetna mjera bitno utječe na tužiteljev položaj na tržištu – ne može dovesti do toga da njegov konkurentski položaj mora biti ugrožen isključivo zbog te mjere²⁹.

63. Naime, mišljenja sam da samo što se tiče dokazivanja dopuštenosti tužbe, a ne, primjerice, utvrđivanja može li tužitelj ishoditi naknadu štete koju je možda pretrpio zbog isplate predmetne mjere, potreba postojanja uzročne veze između mjere potpore i ugrožavanja tužiteljeva konkurentskog položaja mora se ocjenjivati fleksibilno. Drugim riječima, smatram da je dovoljno da je ta mjera *jedan od* uzroka utjecaja na žaliteljev konkurentski položaj. Činjenica da su drugi elementi mogli doprinijeti bitnom utjecaju na tužiteljev konkurentski položaj na mjerodavnom tržištu ne može, sama za sebe, isključiti mogućnost da se ispuni pretpostavka koja se odnosi na osobni utjecaj.

64. S obzirom na ta razmatranja ispitat ću četvrti do šesti dio prvog žalbenog razloga.

B. Četvrti dio prvog žalbenog razloga

65. U okviru četvrtog dijela prvog žalbenog razloga žalitelj tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je presudio da zato što on nije pojasnio u kojoj je visini sudjelovao u financiranju zračne luke Frankfurt Hahn i subvencioniranju društva Ryanair, u svojstvu dioničara društva i klijenta društva Fraport, nije moguće odrediti važnost utjecaja koji je njegov konkurentski položaj slijedom toga pretrpio.

66. Žalitelj smatra da je sama činjenica sufinanciranja dijela mjera koje Komisija navodi dovoljna da ga izdvoji na istovrstan način poput osobe kojoj je sporna odluka upućena, tako da Opći sud nije mogao zahtijevati da on usto dokaže da je na njegov položaj na tržištu bitno utjecalo njegovo sudjelovanje u mjerama.

67. Stoga se žalitelj ne poziva na svoje svojstvo konkurenta poduzetnika korisnika potpore, nego na svoje svojstvo subjekta koji je sudjelovao u financiranju određenih mjera na koje se Komisijina odluka odnosi. U tim okolnostima on s pravom ističe da Opći sud nije mogao ispitati taj argument samo s aspekta bitnog utjecaja na njegov konkurentski položaj na tržištu.

68. Naime, iako je taj kriterij relevantan glede utvrđivanja osobnog utjecaja na konkurente korisnika mjere, ne može se zahtijevati da navedeni kriterij zadovolje subjekti koji su sudjelovali u financiranju te mjere kako bi ispunili pretpostavku koja se odnosi na osobni utjecaj u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a³⁰.

28 Vidjeti, među ostalim, presudu od 12. prosinca 2006., Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid i Federación Catalana de Estaciones de Servicio/Komisija (T-146/03, neobjavljena, EU:T:2006:386, t. 50.), u kojoj je Opći sud presudio da se bitan utjecaj na tužiteljev položaj na tržištu može dokazati prelaskom nekih od njegovih klijenata kod korisnika potpore, a da se taj prelazak ne odrazi upravo u tržišnim udjelima.

29 Kao što je to spomenuto u presudi od 11. srpnja 2019., Air France/Komisija (T-894/16, EU:T:2019:508, t. 65.).

30 Glede sudske prakse koja priznaje osobni utjecaj na javne subjekte koji su sudjelovali u financiranju potpore, vidjeti, po analogiji, presude od 30. travnja 1998., Vlaamse Gewest/Komisija (T-214/95, EU:T:1998:77, t. 28.), od 6. ožujka 2002., Diputación Foral de Álava i dr./Komisija (T-127/99, T-129/99 i T-148/99, EU:T:2002:59, t. 50.), od 23. listopada 2002., Diputación Foral de Guipúzcoa i dr./Komisija (T-269/99, T-271/99 i T-272/99, EU:T:2002:258, t. 41.), i od 23. listopada 2002., Diputación Foral de Álava i dr./Komisija (T-346/99 do T-348/99, EU:T:2002:259, t. 37.).

69. No, ističem da se radi odbijanja žaliteljeve argumentacije Opći sud oslonio u biti na činjenicu da on nije pojasnio u kojoj je visini doprinio tom financiranju u svojem svojstvu dioničara društva Fraport.

70. No, to je pojašnjenje bilo neophodno da se utvrdi osobni utjecaj na žalitelja.

71. Naime, žalitelj je u financiranju mjera sudjelovao samo na vrlo neizravan način, s jedne strane, zbog naknada zračnih luka koje je plaćao društvu Fraport u okviru svoje djelatnosti. On se, s druge strane, poziva na svoje svojstvo manjinskog dioničara društva Fraport koje je samo dioničar društva koje upravlja zračnom lukom Frankfurt Hahn i koje je omogućilo provedbu mjera koje je Komisija navodi.

72. U tim okolnostima te osim ako se zaključi da potencijalno beskonačan broj subjekata – to jest, sva društva koja posluju u zračnoj luci Frankfurt na Majni i plaćaju naknade društvu Fraport kao i svi dioničari društva Fraport ili dioničari tih dioničara – može tvrditi da je sudjelovao u financiranju mjere na koju se odnosi Komisijina odluka i da se stoga na njega ta odluka automatski osobno odnosi, bilo je nužno da žalitelj dokaže obujam svojeg sudjelovanja kako bi se utvrdilo da su predmetne mjere doista osobno utjecale na njega.

73. Stoga se Općem sudu ne može prigovoriti da je izvršio takvu provjeru i da je iz nje zaključio da ne postoji osobni utjecaj, tako da bi četvrti dio prvog žalbenog razloga trebalo odbiti.

C. Peti dio prvog žalbenog razloga

74. U okviru petog dijela prvog žalbenog razloga žalitelj tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što mu nije ublažio teret dokazivanja bitnog utjecaja na svoj položaj na tržištu. Ističe tri argumenta u prilog toj tvrdnji.

75. Kao prvo, navodi da se pretpostavka koja se odnosi na bitan utjecaj na njegov položaj na tržištu može zahtijevati samo ako se mjere na koje se Komisijina odluka odnosi doista okvalificiraju kao potpore u smislu članka 107. UFEU-a.

76. Kao što to Komisija naglašava, takav argument nema nikakve osnove i treba ga odbiti. S jedne strane, ništa ne opravdava da se pravila o dopuštenosti uvjetuju okolnošću da je Komisijina odluka pozitivna ili negativna. S druge strane i kao što to sam žalitelj ističe, u sudskoj se praksi Suda pretpostavka koja se odnosi na bitan utjecaj na tužiteljev konkurentski položaj koristi bez obzira na to je li mjera na koju se odnosi sporna odluka okvalificirana kao potpora³¹.

77. Kao drugo, žalitelj tvrdi da je Komisija nepotpuno ispitala predmetne mjere, nije ih na precizan način brojčano izrazila i pogrešno je protumačila nacionalno pravo. Iz toga proizlazi neujednačenost informacija na njegovu štetu koja bi opravdala ublažavanje tereta dokazivanja.

78. Niti taj se argument ne može prihvatiti. Ne proizlazi jasno po čemu bi nepotpuno ispitivanje i pogrešno tumačenje nacionalnog prava dovelo do neujednačenosti informacija na žaliteljevu štetu.

³¹ U vezi s primjenom pretpostavke koja se odnosi na bitan utjecaj na tužiteljev konkurentski položaj ako postoji mjera okvalificirana kao potpora, vidjeti presudu od 17. rujna 2015., Mory i dr./Komisija (C-33/14 P, EU:C:2015:609), a u vezi s primjenom takve pretpostavke ako postoji mjera koja nije potpora, od 22. studenoga 2007., Sniace/Komisija (C-260/05 P, EU:C:2007:700).

79. U svakom slučaju valja istaknuti, s obzirom na načela utvrđena u točkama 57. do 62. ovog mišljenja te kao što to Komisija ističe, da se sve informacije nužne za dokazivanje bitnog utjecaja na žaliteljev konkurentski položaj na tržištu nalaze samo u njegovoj sferi odgovornosti. Žalitelj je stoga u najboljem položaju da ocijeni taj utjecaj. Budući da je žalitelj jedini dužan dokazati promjenu vlastite situacije na tržištu nakon isplate mjere i dokazati vezu, čak i samo vjerojatnu, a ne isključivu, između ugrožavanja svojeg konkurentskog položaja i isplate mjere, nikakva neujednačenost informacija ne bi mogla opravdati da se teret dokazivanja ublaži.

80. Kao treće, žalitelj tvrdi da je u mjeri u kojoj se mogao koristiti ublažavanjem tereta dokazivanja zapravo podnio dokaz da postoji bitan utjecaj na njega, time što je naveo prednosti kojima se društvo Ryanair koristilo i iz kojih „nužno” proizlazi bitan utjecaj.

81. Međutim, taj se argument ne može prihvatiti jer se ublažavanje dokazivanja žalitelju ničim ne može opravdati. Naime, žalitelj se ne može zadovoljiti tvrdnjom da iz predmetnih mjera „nužno” proizlazi bitan utjecaj na njegov konkurentski položaj, a da ne potkrijepi svoju argumentaciju.

82. Prema tome, peti bi dio prvog žalbenog razloga trebalo odbiti.

D. Šesti dio prvog žalbenog razloga

83. U okviru šestog dijela prvog žalbenog razloga, žalitelj tvrdi da je Opći sud počinio pogreške koje se tiču prava prilikom ocjene bitnog utjecaja na njegov konkurentski položaj, osobito time što je smatrao da on mora odrediti mjerodavno tržište na kojem postoji utjecaj na njegov položaj i dokazati uzročnu vezu između predmetne mjere i utjecaja na njega. U prilog tom dijelu, žalitelj ističe različite argumente.

84. Kao prvo, ističem da se više njegovih argumenata mora odbiti kao bespredmetne.

85. S jedne strane, žalitelj prigovara Općem sudu da je zaključio da on mora odrediti tržište koje je materijalno i zemljopisno mjerodavno s obzirom na načela iz prava koncentracija, te da je tako odbio uzeti u obzir tržište koje je on smatrao mjerodavnim, to jest Unijino tržište zračnog prometa. Opći je sud također pogrešno odbio uzeti u obzir neke elemente u vezi s rastom društva Ryanair na europskom tržištu zračnog prometa, navevši osobito promjenu u tržišnim udjelima na tom tržištu.

86. S druge strane, žalitelj prigovara Općem sudu da je presudio da on nije dokazao postojanje preklapanja između zračnih linija kojima on upravlja i onih kojima upravlja društvo Ryanair.

87. Opći je sud u točkama 150., 154. i 156. pobijane presude, doduše, presudio da žalitelj nije podnio elemente glede tržišta na kojima je postojao utjecaj na njegov konkurentski položaj niti ikakvu informaciju o njihovoj strukturi i konkurentima koji postoje na tim tržištima. Usto se čini da iz tih točaka proizlazi da su za Opći sud pojašnjenja o strukturi tržišta elementi nužni za dokazivanje bitnog utjecaja na žaliteljev konkurentski položaj. Kao što sam to naveo u točki 60. ovog mišljenja, taj zahtjev prekoračuje ono što se zahtijeva od konkurenata da dokažu bitan utjecaj na svoj konkurentski položaj. Sama odsutnost pojašnjenja glede strukture tržišta ne može automatski značiti da dokaz o bitnom utjecaju nije podnesen.

88. Usto, Opći je sud u točki 153. pobijane presude zapravo presudio da žalitelj nije podnio nikakav dokaz o postojanju predmetnih preklapanja.

89. Međutim, Opći sud se nije oslonio samo na te elemente kako bi zaključio da žalitelj nije dokazao bitan utjecaj na svoj konkurentski položaj.

90. Naime, Opći je sud također proučio žaliteljeve argumente kojima je nastojao dokazati bitan utjecaj na svoj konkurentski položaj na različitim tržištima koja su odgovarala zračnim linijama kojima su upravljali i žalitelj i društvo Ryanair, kao i na širem tržištu zračnog prijevoza putnika. Opći je sud, dakle, dopunio svoje rasuđivanje priznavši da postoje, s jedne strane, tržišta na kojima je prema žaliteljevim navodima postojao bitan utjecaj na njegov položaj, te, s druge strane, preklapanja između zračnih linija na koja se on pozivao, te je po okončanju tog ispitivanja zaključio da bitan utjecaj na žaliteljev konkurentski položaj nije dokazan.

91. U tim se okolnostima ne može Općem sudu prigovoriti da je počinio pogrešku koja se tiče prava kada je smatrao da žalitelj nije podnio elemente u vezi sa strukturom dotičnih tržišta i konkurentima koji postoje na tim tržištima niti dokazao postojanje preklapanja na koja se poziva.

92. Kao drugo, žalitelj ističe da je Opći sud počinio pogreške koje se tiču prava prilikom proučavanja bitnog utjecaja na njegov konkurentski položaj na tržištu, osobito prilikom proučavanja uzročne veze između predmetnih mjera i elemenata koje je podnio kako bi dokazao utjecaj na svoj položaj na tržištu.

93. Tvrdi tako da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je smatrao da žalitelj mora dokazati da je do provedbe njegova programa restrukturiranja Score došlo samo zbog mjera kojima se koristilo društvo Ryanair. Naime, njegovo je restrukturiranje „protumjera” koja sama za sebe dočarava utjecaj na njegov položaj na tržištu, tako da nije bilo nužno podnijeti dokaz o uzročnoj vezi.

94. Točno je, kao što to žalitelj tvrdi, da se u sudskoj praksi dopušta da konkurent korisnika potpore donese određene mjere, poput programa restrukturiranja, kako bi ograničio učinke koje provedba potpore u korist njezina korisnika ima na njegov konkurentski položaj³².

95. Ta se sudska praksa mora, međutim, shvatiti samo na način da dopušta da se uslijed izostanka pogoršanja financijske i gospodarske situacije konkurenta prizna bitan utjecaj na njegov konkurentski položaj na tržištu ako se taj izostanak pogoršanja može objasniti provedenim restrukturiranjima.

96. Usto, iako donošenje mjera za otklanjanje štete od strane konkurenta može biti naznaka o utjecaju na njegovu situaciju na tržištu, treba još utvrditi, s jedne strane, da je to bio slučaj, te, s druge strane, da je proizašao, među ostalim, iz provedbe mjera potpore u korist jednog od njegovih konkurenata.

97. Opći je sud, dakle, mogao tvrditi, a da ne počinio pogrešku koja se tiče prava, da žalitelj mora dokazati postojanje uzročne veze između donošenja navodnog programa restrukturiranja i predmetnih mjera.

98. No, u točkama 166., 167. i 168. pobijane odluke Opći je sud istaknuo da žalitelj nije podnio nikakvu dokumentaciju o programu restrukturiranja Score, čak niti barem sažetak njegova sadržaja, i da nije stoga u mogućnosti provjeriti u konkretnom slučaju postoji li veza između predmetnih mjera i tog programa restrukturiranja.

99. Na temelju tih je razloga Opći sud s pravom presudio da žalitelj nije dokazao da je program restrukturiranja postao nužan zbog potpora isplaćenih društvu Ryanair i zračnoj luci Frankfurt Hahn.

100. Kao treće, žalitelj prigovara Općem sudu da je presudio da on nije dokazao uzročnu vezu između predmetnih mjera i premještanja djelatnosti društva Ryanair u zračnu luku Frankfurt na Majni. Opći je sud tako počinio pogrešku koja se tiče prava jer je to premještanje pokazalo utjecaj na njegov konkurentski položaj.

³² Presuda od 22. studenoga 2007., Španjolska/Lenzing (C-525/04 P, EU:C:2007:698, t. 35. i 36.)

101. U tom pogledu žalitelj podsjeća da je tijekom postupka pred Općim sudom istaknuo da postupanje društva Ryanair spada u okvir općenitije strategije da se preseli u regionalne zračne luke kako bi u njima dobilo bespovratna sredstva i potom premjesti svoje djelatnosti u druge zračne luke. Tvrdi da je u okviru žalbe podnio druge elemente koji potkrepljuju tu strategiju i dokazuju uzročnu vezu između predmetnih mjera i premještanja djelatnosti društva Ryanair.

102. No, time žalitelj samo ponavlja argumente koje je već podnio Općem sudu kako bi ishodio novu ocjenu činjenica što nije u nadležnosti Suda³³.

103. Usto, pod pretpostavkom da se uzročna veza između premještanja djelatnosti društva Ryanair i predmetnih mjera kojima se koristilo može utvrditi, žalitelj je i dalje morao prethodno dokazati da je takvo premještanje bitno utjecalo na njegov konkurentski položaj. No, žalitelj se zadovoljava navodom da je premještanje djelatnosti društva Ryanair „naravno” utjecalo na njegov konkurentski položaj, a da nije podnio više elemenata u prilog svojoj tvrdnji, kao što je to Opći sud s pravom istaknuo u točki 154. pobijane presude.

104. Kao četvrto, žalitelj tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je presudio da zemljopisna udaljenost između zračne luke Frankfurt Hahn i zračne luke Frankfurt na Majni samo ukazuje na konkurentski odnos između tih dviju zračnih luka. Ta zemljopisna udaljenost svjedoči također tržišnom natjecanju između različitih linija kojima se upravlja iz tih dviju zračnih luka. Ako se to tržišno natjecanje kombinira s veličinom potpora, nužno proizlazi bitan utjecaj na njegov konkurentski položaj.

105. No, u točkama 159. i 161. pobijane presude Opći je sud presudio da pod pretpostavkom da zemljopisna udaljenost može ukazivati na odnos tržišnog natjecanja između društva Ryanair i žalitelja, samo svojstvo konkurenta poduzetnika korisnika u kombinaciji s veličinom navodne potpore, o kojoj je riječ, nije dovoljno da se utvrdi bitan utjecaj na njegov konkurentski položaj.

106. Prema tome, žalitelj se ponovno samo zadovoljava argumentima koji su već izneseni Općem sudu kako bi ishodio novu ocjenu činjenica i nastoji zapravo ishoditi preispitivanje tih argumenata, što nije u nadležnosti Suda. Taj bi argument trebalo stoga odbaciti kao nedopušten.

107. Kao peto, žalitelj također tvrdi da je pogrešan zaključak Općeg suda o postojanju uzročne veze između predmetnih mjera i njihovih učinaka koje žalitelj navodi. Tvrdi da je ta pretpostavka bila ispunjena jer je bitan utjecaj na njegov konkurentski položaj, za koji tvrdi da ga je dokazao, dovoljno izravno proizlazio iz predmetnih mjera.

108. Međutim, žalitelj se ponovno zadovoljava kratkim navođenjem učinaka mjera na položaj društva Ryanair te ističe da iz njega proizlazi bitan utjecaj na njegov položaj na tržištu. Dakle, on je time samo preoblikovao argumente koje je već iznio Općem sudu kako bi naveo Sud da ih preispita, a što opet nije u njegovoj nadležnosti.

109. Kao šesto i posljednje, žalitelj tvrdi da je Opći sud povrijedio članak 47. Povelje jer su, kao što tvrdi da je dokazao kroz svoju argumentaciju, zahtjevi postavljeni u njegovoj presudi suprotni sudskoj praksi Suda.

110. Međutim, ističem da žalitelj uopće nije potkrijepio svoju argumentaciju u tom pogledu i ne pojašnjava koji bi to bili ti navodni zahtjevi.

³³ Presuda od 7. siječnja 2004., Aalborg Portland i dr./Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, EU:C:2004:6, t. 51.) i rješenje od 29. siječnja 2020., Silgan Closures i Silgan Holdings/Komisija (C-418/19 P, neobjavljeno, EU:C:2020:43, t. 71.)

111. U svakom slučaju, s obzirom na to da, imajući u vidu prethodno navedeno, Opći sud nije počinio nikakvu pogrešku koja se tiče prava u okviru svoje ocjene bitnog utjecaja na žaliteljev položaj na različitim tržištima, ne može se prihvatiti niti njegov argument koji se temelji na povredi članka 47. Povelje koja proizlazi iz zahtjeva suprotnih sudskoj praksi.

112. Prema tome, šesti dio prvog žalbenog razloga trebalo bi odbiti u cijelosti.

VI. Zaključak

113. S obzirom na sve prethodno navedeno, mišljenja sam da četvrti do šesti dio prvog žalbenog razloga treba odbiti, ne ulazeći time u osnovanost ostalih žalbenih razloga.